

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 22.11.2024).

Синьгубов О. В.,

д.ю.н., доцент,
начальник Харківської обласної військової адміністрації

Черненко О. М.,

к.ю.н., доцент кафедри публічного управління, адміністрування та права,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

СТРАТЕГІЯ ВІК+ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДІТЕЙ НА БЕЗПЕЧНЕ ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Повага до прав людини, зокрема прав дитини, є однією з ключових цінностей ЄС, що, зокрема, знайшло своє відображення у статті 24 Хартії основних прав ЄС [1]. Ці права повинні забезпечуватися однаково як в онлайн-, так і в офлайн-просторі [5]. Діти з раннього віку активно користуються цифровими технологіями для навчання, розваг, спілкування та участі в житті суспільства, тому забезпечення доступу дітей до пристроїв та інтернету, розвиток цифрових навичок і навчання медіаграмотності стає вкрай важливим для майбутньої реалізації в житті. Діти часто стикаються з контентом і послугами, не призначеними для їхньої вікової групи, що може бути шкідливим та спричинити погіршення психічного здоров'я, викликати стрес, емоційні травми або створити ризики копіювання небезпечної поведінки, яку побачили онлайн, тощо. У свою чергу, ЄС відіграє ключову роль у забезпеченні прав дитини в Інтернеті, впроваджуючи ініціативи, спрямовані на створення безпечного цифрового середовища. Зважаючи прийнятий Україною вектор євроінтеграції та процес адаптації законодавства України до законодавства ЄС,

важливим є вивчення та імплементація Україною відповідного досвіду ЄС.

Отже, метою цього дослідження є визначення ключових засад нової Стратегії ЄС ВІК+ як інструмента забезпечення прав дітей на безпечне цифрове середовище.

У 2012 році у ЄС була прийнята перша Європейська стратегія кращого Інтернету для дітей (ВІК), у якій ключовими засадами регулювання відносин у досліджуваній сфері були визначені наступні: стимулювання створення високоякісного онлайн-контенту для дітей; підвищення обізнаності та розширення можливостей; створення безпечного середовища для дітей в Інтернеті; боротьба з сексуальним насильством та сексуальною експлуатацією щодо дітей [3]. Стратегія ВІК з 2012 року відіграла головну роль для захисту дітей в Інтернеті, стала орієнтиром для національних політик держав-членів. Наприклад, було засновано мережу Центрів безпечного Інтернету (SIC), що сприяють підвищенню обізнаності щодо безпеки дітей в Інтернеті в державах-членах, виявленню загроз та видаленню онлайн-матеріалів сексуального насильства через гарячі лінії INHOPE; створено портал betterinternetforkids.eu, спрямований на підвищення безпеки дітей онлайн шляхом надання освітніх ресурсів та підтримки молодіжних ініціатив [2].

З часу прийняття Стратегії ВІК 2012 року поведінка дітей у використанні цифрових технологій суттєво змінилася. Сучасні гаджети дають дітям можливість спілкуватися, грати, взаємодіяти та ділитися контентом, часто без контролю з боку дорослих. Згідно з дослідженням «Діти ЄС в Інтернеті» 2020 року [7], більшість дітей користуються смартфонами щодня або практично постійно, а час, проведений дітьми в Інтернеті, у багатьох країнах майже подвоївся (з 2010 по 2022 рік), а також має місце тенденція до зниження віку використання дітьми цифрових пристроїв.

У березні 2021 року було ухвалено Стратегію ЄС з прав дитини, в якій був висловлений заклик щодо оновлення Стратегії ВІК [4]. Серед причин прийняття

Стратегії ЄС «Цифрове десятиліття для дітей та молоді: нова європейська стратегія для кращого інтернету для дітей» (ВІК+) у 2022 році слід виокремити: посилення ризиків незаконного та шкідливого контенту для дітей в Інтернеті; підвищення активності та незалежності використання дітьми цифрових продуктів та послуг, які призначені для дорослих, що збільшує ризики впливу на них негативних онлайн-маркетингових методів; необхідність підвищення медіа- та цифрової грамотності дітей; подолання цифрового розриву і забезпечення для всіх дітей безпечного, рівного та інклюзивного доступу до цифрових технологій; необхідність залучення дітей до розробки та оцінки цифрових продуктів та цифрової політики тощо [2].

Нова стратегія була розроблена на основі консультацій з дітьми, обговорень з батьками, педагогами, науковцями, представниками держав-членів, ІКТ і медіа-індустрії, громадянського суспільства, науковцями та міжнародними організаціями. Основною ідеєю Стратегії ВІК+ 2022 є те, що цифрові послуги мають бути адаптовані для конкретного віку дитини для її розвитку та з урахуванням забезпечення безпеки дитини в Інтернеті, а дії, які належить вчинити в рамках ЄС для досягнення цього, базуються на трьох принципах (стовпах):

1) *безпечний цифровий досвід для дітей* (зокрема, Європейська Комісія взяла на себе зобов'язання сприяти створенню кодексу поведінки щодо вікового дизайну та стандартизації перевірки віку і електронної ідентифікації дітей; розробити цифрове підтвердження віку; інтегрувати контент для дорослих у кодекс поведінки, враховуючи засади гендерної рівності; підтримати номер 116 111 для боротьби з кібербулінгом та забезпечити функціонування гарячих ліній SIC; співфінансувати інтернет-лінії допомоги, включно з визнаними «прапорцями довіри»; поширювати рекомендації щодо (кібер)булінгу для покращення благополуччя дітей у школах; дослідити вплив нейромаркетингу на дітей);

2) *розширення цифрових можливостей, навичок і компетенцій дітей* (Європейська Комісія зобов'язалася моніторити вплив цифрової трансформації на дітей через портал ВІК; розробляти навчальні модулі для вчителів та сприяти обміну передовим досвідом у медіаграмотності між державами-членами; організувати кампанії з медіаграмотності для дітей, освітян та батьків; підвищувати обізнаність про ризики для юних споживачів; сприяти подоланню цифрового розриву осилити підтримку діяльності SIC для освіти дітей у вразливих ситуаціях і подолання цифрового розриву);

3) *активна участь дітей в цифровому середовищі* (Європейська Комісія зобов'язалася залучати дітей до створення Кодексу поведінки ЄС щодо вікового дизайну; запустити ініційовану та очолювану дітьми акцію на актуальну для молодого покоління тему стосовно цифрових технологій у синергії з Платформою участі дітей ЄС; розширити роль молодіжних послів ВІК та молодіжних панелей ВІК для підтримки заходів за принципом «рівний-рівному» на національному, регіональному та місцевому рівнях; створити версію Стратегії ВІК+, дружню до дітей, та здійснювати її оцінку під керівництвом дітей кожні 2 роки тощо) [2].

Таким чином, Стратегія ВІК+ як цифровий компонент загальної Стратегії ЄС з прав дитини 2021 року спрямована на забезпечення доступного, адаптованого до віку та корисного онлайн-контенту й послуг, які враховують інтереси дітей з метою посилення та доповнення наявних заходів захисту дітей в Інтернеті, розвитку їхніх навичок і створення умов для свідомого та безпечного користування дітьми цифровим середовищем, розширення можливостей дітей онлайн та сприяння повазі прав кожної дитини в Інтернеті.

Список використаних джерел

1. Charter of Fundamental Rights of the European Union. 2012/C 326/02. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
2. A Digital Decade for children and youth: the new European strategy for a better internet for kids (BIK+). COM/2022/212 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A212%3AFIN>
3. European Strategy for a Better Internet for Children. COM/2012/0196 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2012%3A0196%3AFIN>
4. EU strategy on the rights of the child. COM(2021) 142 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0142>
5. General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment. 2 March 2021. CRC/C/GC/25. *United Nations*: web-site. URL: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>
6. New EU strategy to protect and empower children in the online world. Press Release. May 11, 2022. *European Commission*: web-site. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_2825
7. Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., and Hasebrink, U. (2020). EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. EU Kids Online. URL: <https://www.lse.ac.uk/media-and-communications/assets/documents/research/eu-kids-online/reports/EU-Kids-Online-2020-10Feb2020.pdf>